

Секція 2. Методологія сучасних просторових досліджень економічних, соціальних та екологічних процесів

територіальних підсистем СНС в частині прогнозування НС та їх економічних та соціальних наслідків. Можна прийняти, що її головними завданнями будуть:

- збір, опрацювання, аналіз і узагальнення даних про енергоємні процеси на земній кулі та навколо неї з метою виявлення аномалій як передумови небезпечних природних явищ;

- прогноз, виявлення та оцінка небезпечних природних процесів і явищ;
- систематичне визначення фонових параметрів стану довкілля;
- спостереження, прогноз та оцінка трансграничних і трансрегіональних переносів небезпечних речовин;

- лабораторний контроль, своєчасне виявлення радіоактивного, хімічного і біологічного зараження питної води, продуктів харчування, об'єктів середовища;

- оцінка стану середовища існування людей і складання екологічних, метеорологічних, сейсмічних й інших карт для окремих територій та регіонів;

- оперативний збір, опрацювання і направлення в органи влади інформації про потенційно небезпечні об'єкти – джерела НС;

- обґрунтування заходів із запобігання НС і пом'якшення їх соціально-економічних наслідків;

- прийняття невідкладних заходів щодо захисту населення і територій від радіоактивних, сильнодіючих отрутих речовин і біологічних засобів;

- контроль за динамікою виробничих процесів на підприємствах;

- своєчасне виявлення, ідентифікація і прогнозування розвитку аварій і техногенних катастроф;

- оцінка ступеня небезпеки, що утворюється при нормальному функціонуванні промислових і дослідницьких об'єктів.

Створення комплексної моніторингової системи з прогнозування НС природного (та й антропогенного) характеру значно збільшить ефект зниження ризиків за рахунок точності і своєчасності прогнозів, а оцінка показників економічного та соціального розвитку регіонів, в яких враховані втрати від НС, стане більш адекватною.

Поліщук Є.А., к.е.н., доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

БАНКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ

На сьогоднішній день в Україні хоч банки і скорочують філіальну мережу, втім вона й досі вважається роздутою. Причиною розширення мережі до кризи 2008 року був бум продажів фінансових установ іноземним інвесторам, які, своєю чергою, ставили за умову наявність гарно розвинутої мережі торгових точок. В основу їх регіональної інвестиційної політики (навіть важко назвати її так) лягало і лягає залучення фінансових ресурсів, які потім перенаправляються у регіон, де розташований головний офіс, що фактично знекровлює фінансову систему регіона-постачальника. Зниження рівня інвестиційної привабливості регіонів-постачальників фінансових ресурсів є більш, ніж очевидним. Так звані системні банки не тільки не примножують інвестиційний потенціал регіону-постачальника, а навпаки пригнічують його, оскільки регіональна політика мережевих банківських установ в Україні

носить, як це не парадоксально звучить, «...централізований характер» [1, с. 56]. Це відбувається внаслідок того, що філіальна мережа орієнтована на просування споживчого кредиту – він є менш затратним з огляду на коротші терміни розгляду кредитної заявки, оскільки такі кредити є типовими. Натомість, корпоративне кредитування вимагає індивідуального підходу: насамперед це стосується оцінки застави, бізнесу тощо, що вимагає значних часових та трудових затрат.

На жаль, регіональна інвестиційна політика українських банків не є ефективною з точки зору спрямованості на «...соціально-економічний розвиток регіону...» [2], оскільки, акумулюючи фінансові ресурси населення, не інвестують їх у проекти цього ж регіону. Іншими словами соціальна відповідальність банків України знаходиться на надзвичайно низькому рівні. Це свідчить про недостатнє сприйняття українськими банками соціально-економічних проблем регіонів України.

Поверхневе оцінювання регіональних ринків, нехтування економічними особливостями регіонів країни є характерним для переважаючої більшості банків України. Дана проблема спостерігається також на етапі планування (тактичного та/або оперативного) діяльності банківської установи. Все це обґрунтовує необхідність проведення наукових досліджень у даному напрямі, враховуючи тісний зв'язок між якістю планування, фінансовою ефективністю та конкурентоспроможністю банку [3].

Іншими словами, для українських банків, які організовують свою діяльність у регіонах країни через систему регіональних підрозділів, не є пріоритетним напрямом вивчення умов їх функціонування у зовнішньому середовищі. Втім, від того, як побудована мережева структура банку, прямо залежить ефективність його діяльності.

Не переймаються вітчизняні банки і напрямом вкладання коштів позичальниками. Своєю чергою, останні витрачають позичкові ресурси здебільшого не на інвестиційні цілі. Таких лише 7% [4, с.8], які спрямовують кредитні ресурси на придбання, оновлення та реконструкцію основних фондів.

Разом з тим, банкам важко здійснювати свою інвестиційну діяльність в регіонах з огляду на скорочення обсягів залучення ресурсів протягом 2015-2016 рр. Їх низька інвестиційна активність у цьому напрямі гальмує і розвиток регіонів. Це призвело до переміщення грошей – потенційних депозитних ресурсів - у позабанківський сектор.

Банки не надають відкритої інформації щодо кредитування або прийому вкладів у тому чи іншому регіоні, особливо це стосується системних банків.

Варто перевірити тезу про те, що банки, що присутні на регіональному ринку, здійснюють викачку грошей з визначеного регіону. Для цього порівняємо депозитну базу та сукупні кредитні портфелі умовно регіональних банків та системних банків.

Так, наприклад, банківські установи, що зареєстровані в Одеській області, залучили всього 17418,261 млн. грн. (5291,379 від юридичних осіб та 12126,882 від фізичних осіб), а надали кредитів 3433,0 млн. грн., що менше, ніж у 5 разів від суми залучених коштів. Щодо Львівської області, то ситуація така: коштів там залучено 1855,030 млн. грн. (1217,446 млн. грн. від фізичних осіб, а від юридичних – 637,584), кредитів надано 2714,24 млн.грн. Не дуже відрізняється стан й у Харківській області. Так, прийнято всього депозитів 8115,155 млн. грн. (3323,345 млн. грн. від фізичних осіб, та 792,160 млн. грн. від юридичних), а надано кредитів – 3389,50 млн. грн. [5]

Різниться ситуація у Дніпропетровській області. Там залучених депозитів від юридичних осіб (6293,661 млн. грн.) більше, ніж фізичних (5334,539 млн. грн.), хоча загальної картини не змінює: обсяги кредитування є меншими (7450,74 млн. грн.) [5], ніж обсяги залучених коштів у 1,5 рази.

Тож, можна сказати, що дійсно в усіх цих регіонах банки займаються фактично грошовим знекровленням, що зменшує інвестиційний потенціал регіону.

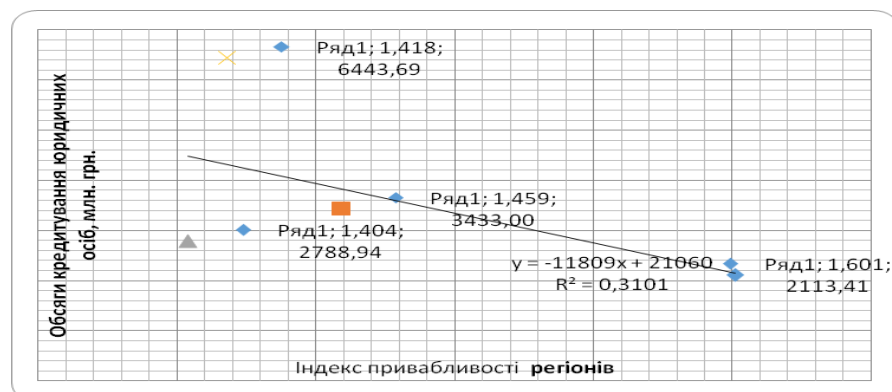
Щодо системних банків, то тут картина є діаметрально протилежною: так залучено коштів тут менше (365041,175 млн. грн.), ніж наданих кредитів (487657,38 млн. грн.). Співвідношення є 1,33.

Позаяк можна припустити, що корпоративне кредитування умовно регіональних банків хоч і відрізняється від кредитування фізичних осіб в рази, водночас, воно є значно меншим від обсягів залучених ресурсів. Разом з тим постає завдання перед нами щодо визначення залежності індексів інвестиційної привабливості регіонів від обсягів наданих кредитів умовно регіональними банками. Для цього спробуємо побудувати модель залежності індексів інвестиційної привабливості регіонів від обсягів корпоративного кредитування (див. Рис. 1)

Як свідчить аналіз індексів інвестиційної привабливості обраних регіонів до обсягів кредитування юридичних осіб умовно регіональними банками, зв'язок між цими двома показниками хоча й є, але дуже незначний ($R^2=0,31$). Це значить, що у формуванні інвестиційної привабливості регіонів участь банків є мізерною, майже непомітною.

Неоднорідність розподілу банків за регіонами свідчить про те, що вони намагаються провести територіальну диверсифікацію своєї діяльності та вийти за межі регіонів.

Регіональний розподіл банківських установ свідчить про нерівномірність надання окремих видів послуг або навіть про їх цілковиту відсутність у багатьох регіонах.

Рис. 1. Модель залежності індексів інвестиційної привабливості регіонів від обсягів корпоративного кредитування*.

*Складено автором на основі [5]

Якщо подивитися на закордонний досвід у цьому питанні, то, наприклад, у Німеччині, незважаючи на високу концентрацію фінансів у Франкфурті-на-Майні, на регіональні банки припадає більш ніж 50% активів банківської системи. В Італії фінансова столиця Мілан контролює не більше 38% активів [6, с.204]. Як бачимо, у жодній країні з числа економічно розвинутих чи з економікою перехідного типу немає подібної концентрації банківських установ та диспропорції між розміщенням виробничих сил і концентрацією капіталу. Тож, це доводить про необхідність збалансованого розвитку банківської справи в Україні задля ефективного обслуговування реального сектору економік регіонів.

Як бачимо регіональна інвестиційна політика системних банків значно відрізняється від політики умовно регіональних банків. Аналіз підтвердив, що системні банки орієнтовані на споживче кредитування, яке апріорі не бере прямої участі у формуванні інвестиційної привабливості регіонів. Тож для економічного розвитку їх діяльність не є стратегічною.

Умовно регіональні банки більше адаптовані під діяльність суб'єктів господарювання тієї чи іншої області оскільки співвідношення кредитів фізичним особам і юридичним особам у кредитному портфелі значно відрізняється у бік зростання корпоративного кредитування, що підвищує їх потенціал у формуванні інвестиційної привабливості регіону.

Було доведено, що діяльність банків у регіонах не направлена на вирішення його економічних проблем, шляхом фінансування інвестиційних проектів. Хоча вони й здійснювали кредитування, але обсяги коштів, залучених на депозит значно перевищували його. Це значить, що кошти перенаправлялися в інші, більш сприятливі регіони.

Список літературних джерел

1. Другов О.О. Політика регіонального розвитку банківської системи України/ О.О. Другов// Вісник Української академії банківської справи. - 2006. – №1 (20) — С. 56–60.
2. Білозір Ю.П. Значення регіональних банків у розвитку економіки України/ Ю.П. Білозір [Електронний ресурс] – Електронні дані. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1880>, вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Гончарук Т.І. Управління конкурентоспроможністю банку на регіональному сегменті фінансового ринку: прикладний аспект/ Т.І. Гончарук, М.Е. Лозняк//Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад « Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2011. – Вип.31. - С. 29-36.
4. Долішній М.І. Актуальні завдання інтенсифікації соціально-економічного розвитку/ М.І. Долішній// Регіональна економіка. - №2. – 2005. – С. 7-14
5. Показники діяльності банків за станом на 01.01.2016 р. [Електронний ресурс] – Електронні дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=11715&menu=104&Itemid=112 , вільний. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Приходченко Т.А.

к.е.н., доц., докторант
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОДЕЛЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Основними напрямками наукової діяльності в галузі теорії і методології розвитку і розміщення продуктивних сил та регіональної економіки є:

–дослідження теоретичних проблем територіальної організації продуктивних сил, розробка методології прогнозування та визначення основних напрямів розвитку і розміщення продуктивних сил України в умовах зростання мережових та кластерних форм організації;

–визначення ролі окремих елементів продуктивних сил як продуктивних факторів виробництва та соціального прогресу;

–виявлення місця і ролі України та її регіонів у міжнародному поділі праці, наукове обґрунтування виробничої спеціалізації регіонів в умовах посилення ринкових механізмів економічного розвитку;

–розробка наукових основ економічного та соціального макро- і мікрорайонування України, сегментації ринків виробництва, збуту та споживання як єдиного економічного відтворювального циклу;